

PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PATAISOS PAREIGŪNŲ VEIKLOS ĮSTATYMO NR. XIII-1387 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SU JUO SUSIJUSIŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ

(toliau – Projektai)
(TAP-22-352 (2); TAIS Nr. 22-3336(3))

2022-04-11 Nr.

Vilnius

Projekto rengėjas: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: – optimizuoti bausmių vykdymo sistemos valdymą;
– didinti nuteistųjų resocializacijos efektyvumą.

Projekto uždaviniai:

- sudaryti teisinės prielaidas Kalėjimų departamentą ir jam pavaldžias laisvės atėmimo vietų įstaigas, Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos mokymo centrą sujungti į vieną juridinį asmenį – Lietuvos kalėjimų tarnybą;
- suteikti Lietuvos kalėjimų tarnybai daugiau galimybių savarankiškai spręsti laisvės atėmimo bausmių vykdymo administravimo klausimus;
- eliminuoti laisvės atėmimo bausmių vykdymą reglamentuojančių teisės aktų trūkumus.

Dabartinė situacija.

Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje šiuo metu veikia 8 atskiri Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas) pavaldūs juridiniai asmenys (laisvės atėmimo vietų įstaigos ir laisvės atėmimo vietų ligoninė), vykdančios kardomąją priemonę – suėmimą, arešto ir laisvės atėmimo bausmes bei profesinio mokymo įstaiga Mokymo centras.

2022 m. Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose patalpose įstaigose įsteigtos 3 782 pareigybės, iš jų: 203 – Kalėjimų departamente ir 3579 – pavaldžiose įstaigose.

2021 m. bausmių vykdymo sistemai buvo skirta 91 116 tūkst. Eur, 2022 m. – 92 382 tūkst. Eur, o 2023 m. planuojama skirti 93 646 tūkst. Eur.

Lietuvoje 100 tūkst. gyventojų tenkantis nuteistųjų skaičius nuosekliai mažėja – nuo 235 (ES vidurkis – 123) nuteistųjų - 2017 m., iki 191 nuteistojo (ES vidurkis – 113) - 2020 m.

Projekto rengėjai nurodo, kad Kalėjimų departamento ir atskirų laisvės atėmimo vietų įstaigų juridinis savarankiškumas apsunkina šios sistemos administravimą, veiklos planavimą, turto valdymą bei investicijų planavimą, reikalauja didesnio administracinės ir vadovaujančios funkcijas atliekančių darbuotojų skaičiaus, neužtikrinamas vienodas tapačias funkcijas atskirose įstaigose atliekančių pareigūnų darbo krūvis, atlyginimų politika.

Pataisos pareigūnų veiklos įstatyme (toliau – PPVĮ) ir Vidaus tarnybos statute (toliau – VTS) nustatyta bausmių vykdymo sistemos organizacinė struktūra, kurią sudaro Kalėjimų departamentas (centrinė statutinė įstaiga) ir jam pavaldžios statutinės įstaigos – patalpos įstaigos, tardymo izoliatoriai ir patalpos pareigūnų profesinio mokymo įstaiga.

Bausmių vykdymo kodekse (toliau – BVK) ir Suėmimo vykdymo įstatyme (toliau – SVĮ) nustatyta bausmės ir suėmimą vykdančių įstaigų ir tardymo izoliatorių steigimo tvarka, šių įstaigų funkcijos.

Projektų esmė. Pertvarkyti:

- Kalėjimų departamentą ir jam pavaldžias įstaigas ir jas sujungti į vieną juridinį asmenį – Lietuvos kalėjimų tarnybą, suteikti jai daugiau galimybių savarankiškai spręsti laisvės atėmimo bausmių vykdymo administravimo klausimus;

- pagrindinius bausmių vykdymą reglamentuojančius teisės aktus - Bausmių vykdymo kodeksą bei Suėmimo vykdymo įstatymą, juose akcentuojant nuteistųjų resocializacijos, užimtumo, švietimo ir kt. klausimus, taip pat papildant naujais principais (konfidencialumas, normalizavimas ir atvirumas), atsisakyti bendrųjų nuteistųjų teisių ir pareigų bei kito bausmių ir sąlygų perteklinio reguliavimo.

Projekto mastas

Atsižvelgiant į tai, kad dėl Kalėjimų departamento pavadinimo ir nuorodų į pataisos įstaigas bei tardymo izoliatorius išbraukimo keičiasi daugiau kaip pusė dalies įstatymų straipsnių, Pataisos pareigūnų veiklos įstatymą, Bausmių vykdymo kodeksą bei Suėmimo vykdymo įstatymą siūloma išdėstyti naujomis redakcijomis.

Keičiant Kalėjimų departamento sąvoką į Lietuvos kalėjimų tarnybos, turės būti pakeičiami 43 įstatymai ir 2 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimai.

PPVĮ pavadinimą siūloma pakeisti ir vadinti Bausmių vykdymo sistemos įstatymu (toliau – BVSĮ) ir jame nustatyti:

- bausmių vykdymo sistemos pareigūnų veiklos teisinius pagrindus, padėtį, atskirus tarnybos veiklos organizavimo klausimus;
- Lietuvos kalėjimų tarnybos, kuriai būtų pavesta vykdyti kardomąją priemonę – suėmimą, arešto, terminuoto laisvės atėmimo bei laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę;
- Bausmių vykdymo sistemos įstaigų administracinę struktūrą – Lietuvos kalėjimų tarnyba, valdyba, skyriai, juridinio savarankiškumo neturintys Lietuvos kalėjimų tarnybos padaliniai – kalėjimai, kurių veiklą koordinuos kalėjimo viršininkas;
- Lietuvos probacijos tarnybos ir Lietuvos kalėjimų tarnybos bendradarbiavimo principus ir sritis.

Bausmių vykdymo kodekse, išdėstomame nauja redakcija, siūloma:

- papildyti naujais bausmių vykdymo principais – konfidencialumo, normalizavimo ir atvirumo principais;
- atsisakyti iki šiol BVK III skyriuje nustatytų bendrųjų nuteistųjų teisių ir pareigų perteklinio reglamentavimo;
- nustatyti, kad bausmės bus vykdomos laisvės atėmimo vietų įstaigoje, kuri gali būti uždaro, pusiau atviro bei atviro režimo;
- susisteminti visas nuteistųjų teises;
- reglamentuoti laisvės atėmimo vietų įstaigos saugumo užtikrinimo klausimus, nustatyti nuteistųjų dinaminio saugumo turinį, nuteistųjų izoliavimo atvejus, saugumo užtikrinimo priemones ypatingų situacijų metu;
- Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui suteikti teisę nustatyti papildomus izoliavimo kriterijus, jei tai būtina tvarkai laisvės atėmimo vietų įstaigoje palaikyti, nuteistųjų ir suimtųjų saugumui užtikrinti;
- atsisakyti šiuo metu taikomų skatinimo priemonių – papildomos teisės paskambinti telefonu arba pasimatyti suteikimo.

Suėmimo vykdymo įstatyme anksčiau vartota tardymo izoliatorių sąvoka sistemiškai keičiama laisvės atėmimo vietų įstaigos ir suėmimo vykdymo vietos sąvokomis.

Keičiamuose įstatymuose ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimuose atliekami techniniai redakciniai pakeitimai, pakeičiant sąvokas „Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos“, „Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pavaldžios įstaigos“ į sąvokas „Lietuvos kalėjimų tarnyba“, „suėmimo ar bausmių atlikimo vietos“.

Visus su suėmimo bei arešto ir laisvės atėmimo bausmių vykdymo reguliavimu susijusius BVK ir SVĮ nurodytus įgyvendinamuosius teisės aktus siūloma pavesti priimti Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui.

Siekiant užtikrinti veiksmingesnį bausmių ir suėmimo vykdymo politikos formavimą, BVK ir SVĮ įgyvendinančiose nuostatose siūloma nustatyti, kad Lietuvos probacijos tarnybos direktoriaus ir Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus tvirtinami BVK ir SVĮ nurodyti įgyvendinamieji teisės aktai (įskaitant vėlesnius jų keitimus) turi būti suderinti su teisingumo ministru.

Projekto nauda

Optimizavus bausmių vykdymo sistemos valdymą ir daugiau žmogiškųjų išteklių skiriant tiesioginiam darbui su nuteistaisiais, vyks efektyvesnis jų resocializacijos procesas, mažės į įkalinimo įstaigas pakartotinai sugrįžtančių asmenų skaičius ir bausmių vykdymo sistemos išlaikymo kaštai.

Projektu planuojami bausmių vykdymo sistemos pakeitimai įgalins:

- didinti visuomenės pasitikėjimą bausmių vykdymo sistema;
- padidinti saugumą kalėjimų viduje;
- optimizuoti ir efektyvinti bausmių vykdymo sistemos valdymo ir sprendimų priėmimo procesus, sumažinant vadovaujančių darbuotojų skaičių – 55 proc.; struktūrinių padalinių skaičių – 40 proc.; administracines funkcijas atliekančių darbuotojų skaičių – nuo 20 iki 30 proc.; subalansuoti bausmių vykdymo sistemos darbuotojų darbo krūvius; efektyviau naudoti bausmių vykdymo sistemai skiriamus išteklius ir valdomą turtą; panaikinti tą patį darbą dirbančių darbuotojų darbo užmokesčio disproporcijas;
- plėsti socialinio darbo ir resocializacijos veiklas ir didinti jas vykdančių darbuotojų išteklius (t. y. didinti tiesiogiai su nuteistaisiais ir suimtaisiais dirbančių darbuotojų skaičių);
- išspręsti kitas praktikoje kylančias problemas, susijusias su laisvės atėmimo bausmių vykdymu.

Derinimas

Įstatymų projektai paskelbti Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) Projektų registravimo posistemyje.

Projektai teisės aktų nustatyta tvarka derinti su Finansų, Krašto apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo, Susisiekimo, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto bei Vidaus reikalų ministerijomis, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga ir bausmių vykdymo sistemos įstaigų darbuotojų interesus atstovaujančiomis profesinėmis sąjungomis.

Derinimo pažyma parengta dėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos pateiktų pastabų ir pasiūlymų.

Profesinių sąjungų siūlymai derinti darbinio susirašinėjimo tvarka.

Projektai papildomai derinti su Vidaus reikalų ministerija, Generaline prokuratūra ir Nacionaline teismų administracija, Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“.

Projektai patikslinti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. balandžio 1 d. išvadoje Nr. NV-843 ir Viešojo valdymo grupės 2022 m. balandžio 4 d. pažymoje Nr. NV-858 pateiktas pastabas ir siūlymus. Dėl pastabų ir siūlymų, į kuriuos neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies, parengta papildoma derinimo pažyma.

Projekto rengėjai Projekto aiškinamąjį raštą papildė informacija apie Įstatymų projektų rengimą paskatinusias priežastis ir tikslus, detalizavo bausmių vykdymo sistemos optimizavimo siekius (papildyta duomenimis apie bausmių vykdymo sistemos personalo grandžių pertvarkos lūkesčius, įkalinimo įstaigų užimtumą, nuteistiesiems skiriamų išlaikymo išlaidų, pareigūnų darbo užmokesčio, resocializacijos programų skaičiaus netolygumus), jau sėkmingai įvykusios probacijos, viešųjų pirkimų, kriminalinės žvalgybos funkcijų centralizavimo rezultatais bei konkretizavo siūlomo naujojo teisinio reguliavimo bausmių vykdymo srityje nuostatas.

Projekto kaštai

Įstatymų ir Seimo nutarimų projektams įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų poreikis neidentifikuojamas, o optimizuojant bausmių vykdymo sistemą galimai pasiektina 1,5 mln. lėšų ekonomija būtų naudojama šios sistemos personalo reikmėms.

Atitiktis Vyriausybės programai.

Projektai parengti įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 193.1 papunkčio nuostatas.

Pagal Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. kovo 22 d. nutarimą Nr. XIV-968, Projekto svarstymas Seime planuojamas gegužės – birželio mėn.

Dalykinio vertinimo išvada.

Siūlome Projektą svarstyti Tarpinstituciniame pasitarime ir Vyriausybės posėdyje.

Viešojo valdymo grupės vyresnysis patarėjas

Artūras Norkevičius